

Karel Doormanstraat 49-51 Huize “Vredenstein” en Rooms-Katholieke kerk

Gemeentelijke monumenten sinds 2004

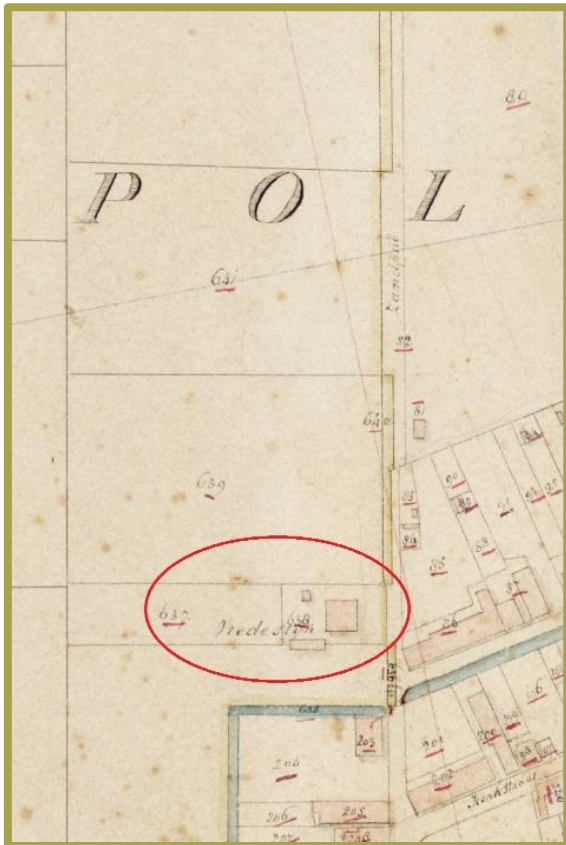

“Halfvrijstaand pand genaamd “Vredestein”. Resterend deel van voormalig landhuis op rechthoekige plattegrond, twee bouwlagen en zolderverdieping onder kap. Het betreft de resterende helft van huize Vredenstein, de ander helft is ten behoeve van de nieuw te bouwen kerk afgebroken in 1865/1866. Tussen 1828 en 1866 was de kerkruimte op de verdieping gevestigd. De lijstgevel aan de voorzijde met een eenvoudige houten lijst, waar de zijgevel van de kerk tegenaan is gebouwd”

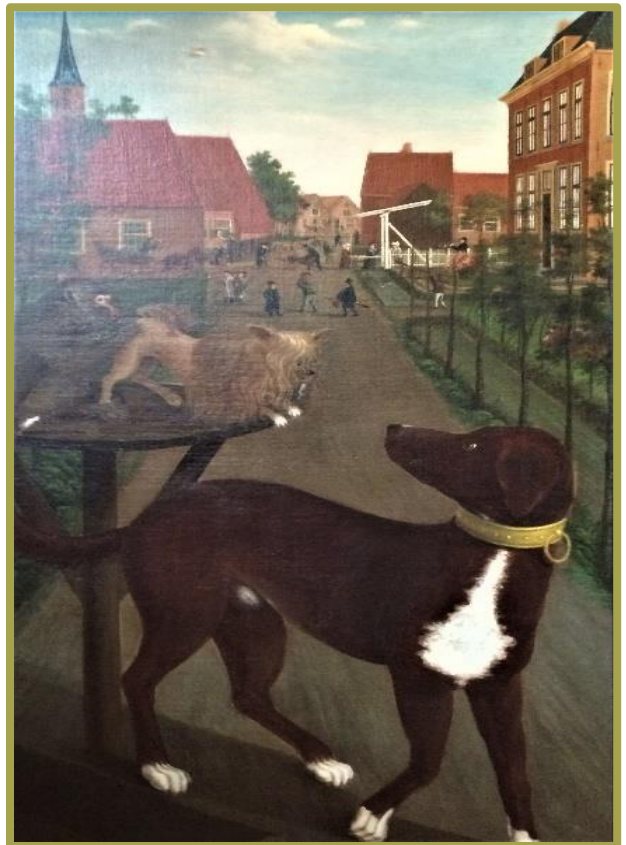

Huize “Vredenstein” is omstreeks 1730 gebouwd gelijktijdig met een wagenschuur. Op de Kadasterkaart van 1820 staat dit pand en wagenschuur ingetekend in het Zandpad met als Kadasternummer sectie C no. 638.

De huidige begraafplaats staat aangegeven als: tuin met als Kadasternummer sectie C no. 637. Op de Kadasterkaart is ook te zien dat de huidige Karel Doormanstraat westelijk richting vanaf Huize “Vredenstein” tot aan de Zinkweg nog onbebouwd is.

Kadasterkaart 1820

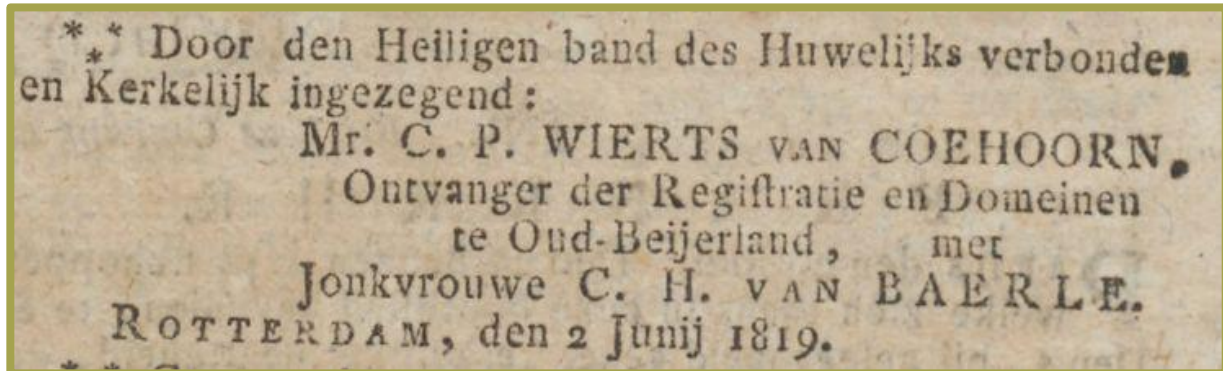

“Komt aan de kerk” door Joseph van Aarsen, ca 1850

Een schilderij hierboven rechts van koperslager Joseph van Aarsen toont zoals het Zandpad, de huidige Karel Doormanstraat ca. 1850 was toen Huize “Vredenstein” nog in volle glorie er stond.

De tuin (huidige begraafplaats) grenst in oostelijk richting aan een onbebouwd stuk grond tot en met de huidige “oude” Bijl. (zie stukken over de woningen aan de Bijl).

Wie Huize “Vredenstein” heeft gebouwd is niet achterhaald. Het is in 1820 in eigendom van de op 6 januari 1788 in Breda gedoopte ontvanger der Registratie der Domeinen mr. Cornelis Petrus Wierts van Coehoorn. Hij woont al vóór 1819 in Oud-Beijerland. Op 2 juni 1819 (akte a 127V) trouwt hij in Rotterdam met de op 1 november 1793 in Elburg geboren jonkvrouw Cornelia Hermina van Baerle.

Opregte Haarlemsche Courant, 5 juni 1819

Op 19 april 1822 (akte 56) wordt in Oud-Beijerland hun dochter Maria Petronella Adrijana geboren, de geboorteaangifte wordt gedaan door zijn vader, de Ritmeester bij de Armee Gideon Adriaan Wierts van Coehoorn (sinds 28 juli 1807, weduwnaar van Maria Petronella Anemach) en zijn broer Hendrik Willem, volgens de akte beide in Oud-Beijerland woonachtig.

Aangenomen mag worden dat beide in “Vredenstein” wonen, evenals hun zuster, die op 25 juli 1789 in Breda gedoopte Petronella Maria, die op 10 juni 1827 (akte 18) in Oud-Beijerland trouwt met Willem Coenraad Christiaan Hofman.

In Huize “Vredenstein” worden geboren:

Charles Antoine Dieudonne geboren 12 maart 1824 (akte 27).

Hendrik Peterus Anton geboren 27 april 1826 (akte 50).

Gideon Adriaan Wierts van Coehoorn overlijdt op 6 december 1826 (akte 113).
Het huisadres van huize “Vredenstein” is dan, huis no. 285.

Het gezin verhuist naar Weesp waar volgens een advertentie van 12 april 1828 in de “Opregte Haalemsche Courant” op 9 april in Weesp Herman Marinus Wierts van Coehoorn, als zoon van Cornelis Petrus Wierts van Coehoorn en Cornelia Hermina van Baerle. is geboren.

De Rooms-Katholieke gemeente die op de zolderverdieping van het pand Havendam 7 bijeen kwam voor de viering van de mis koopt in oktober 1827 Huize “Vredenstein” voor Fl. 5600,-- van mr. Cornelis Petrus Wierts van Coehoorn, ten overstaan van notaris A. van der Geer.

Op 20 juli 1828 werd de grote zaal met vergunning van de Koning plechtig ingewijd. Opnieuw werd, net als voor de reformatie bij de Dorpskerk het geval was, Antonius van Padua als beschermheilige gekozen.¹

¹ “Kerkenwerk, Mensenwerk” pag. 32.

Op 10 maart 1834 laat Pastoor J. Kortejanse het gemeentebestuur weten dat hij een rekest heeft gezonden aan de Koning om een tegemoetkoming in het traktement van Fl. 400,-- per jaar. Bij Koninklijk Besluit van 25 mei 1834, no. 58 besluit de Koning hier positief op en draagt de minister van Financiën op met terugwerkende kracht uitvoering te geven aan dit besluit over het jaar 1833.²

In 1838 is het uit 1730 stammend Huize “*Vredenstein*” met subsidies van Rijk, Provincie en gemeente gerenoveerd voor Fl. 3.155,--. Volgens de volkstelling van 1839 wordt Huize “*Vredenstein*” bewoond door de 35-jarige in Amsterdam geboren pastoor Johannes Arnoldus Hoefnagel en als huishoudster de 25-jarige in Voorburg geboren Adriana van Nou.

Omdat Huize “*Vredenstein*” een groot pand is wordt een gedeelte onderverhuurd, als inwonende komen we tegen de op 19 oktober 1785 in het Belgische Achel geboren koopman Gerardus Laukens en zijn op 4 januari 1778 in Eindhoven geboren echtgenote Maria Anna de Groot, met wie hij op 27 mei 1816 (geen aktenummer) in Eindhoven is getrouwd. Samen met hun zoon, de op 26 februari 1819 (akte 26) in Eindhoven geboren Johannes. (in Eindhoven geeft Gerardus Laukens op dat hij logementhouder is). Het huisadres is Zandpad 285.

Gerardus Laukens overlijdt op 10 februari 1842 (akte 16). Waarschijnlijk woont het gezin dan al in de Oost- Voorstraat, omdat koperslager Pieter van Aarsen mede aangifte doet van zijn overlijden als “*gebuur*”, en deze woont Oost- Voorstraat 8.

Later vertrekken zijn weduwe Maria Anne de Groot en zoon Johannes weer naar Eindhoven.

Volgens het bevolkingsregister 1845-1850 woont sinds 1844 in Huize “*Vredenstein*” de 56-jarige in Warmond geboren pastoor Cornelis Beerendonk. Sinds 1845 woont hier ook de 30-jarige in Vinkeveen geboren dienstbode Anna Spruit. Het huisadres is Schoolstraat wijk E 285.

Pastoor Cornelis Beerendonk overlijdt op 24 november 1857 (akte 131). Op dat moment is er nog sprake van inwoning in het grote pand. De namen zijn overgenomen uit het genoemde register, waar wellicht de schrijfwijze afwijkt van de werkelijke schrijfwijze. Om die reden zijn van sommige bewoners geen verdere gegevens achterhaald.

² inventarisnummer 220, gemeentelijk archief Oud-Beijerland.

Inwonend zijn:

- Sinds 1841 de 33 jarige in Schiedam geboren Lambertus Huizerd. Hij vertrekt op enig moment met onbekende bestemming.
- Eveneens sinds 1841, de 36 jarige koopvrouw Isabelle Nijs. Zij vertrekt op enig moment naar wijk D
- Sinds 1843, de 23 jarige in Rotterdam geboren David Gijsbertus Adrianus Verhe... (niet goed leesbaar) en de 31 jarige weduwe Johanna Maria Blomker.
- De op 22 oktober 1777 geboren weduwe van Arie Booman, Elizabeth van Inslagen en haar op 20 september 1804 geboren ongehuwde zoon Adrianus Booman. Elizabeth van Inslagen overlijdt op 18 november 1846 (akte 190). Adrianus Booman op 18 december 1877 (akte 182).
- De op 11 oktober 1783 in Gangelt (Dld) geboren, weduwe van Reinier Renkens (Renckens) Maria Jozepha Ubachs (Ubaks) en haar dochter de op 16 augustus 1826 (akte 36) in Mijnsheerenland geboren Elizabeth. Maria Jozepha Ubachs overlijdt op 3 februari 1851 (akte 15).
- De op 28 maart 1823 (akte 5) geboren Arie de Reus en zijn op 22 februari 1819 in Goudswaard geboren echtgenote Antoinette van Dijk, met wie hij op 5 november 1847 (akte 14) is getrouwd.
- Ook inwonend zijn de 44 jarige in Hedel geboren Dirk Waterhof en de 36 jarige in Tiel geboren Magdalena Koene.

Volgens het bevolkingsregister 1860-1875, is het huisadres Zandpad 285. En woont in Huize “Vredenstein” vanaf 27 januari 1861 de op 28 december 1826 (akte 100) in Weesp geboren pastoor Joannes Franciscus de Jongh.

Omstreeks 1850 is een schilderij vervaardigd met daarop huize “Vredenstein” volgens een verslag van pastoor J.Th. J. Filbry (1890-1893) zou het in die tijd op de pastorie zijn gekomen en afkomstig van de koperslager Joseph van Aarsen. Het schilderij geeft een goed beeld van Huize “Vredenstein” in zijn omgeving.

Van enige inwoning is volgens het bevolkingsregister 1860-1875 geen sprake meer. Dit kan mede verband houden met de slechte toestand van het pand. In die tijd worden de eerste stappen gezet voor de bouw van een kerk. Om ruimte te maken voor de bouw van een kerk, werd de helft van Huize “Vredenstein” afgebroken.

Inmiddels is pastoor Joannes Franciscus de Jongh op 16 april 1863 naar Sassenheim vertrokken. Hij werd opgevolgd door de op 4 oktober 1823 in Rotterdam geboren pastoor Hubertus Theodorus van Deijl. Zijn op 29 juli 1827 in Rotterdam geboren zuster Joanna Theodora Elisa, komt op 23 mei, waarschijnlijk als huishoudster, in Huize “Vredenstein” inwonen. De werkzaamheden voor de bouw van de nieuwe kerk worden door pastoor van Deijl voortgezet.

In een advertentie in het blad "*de Tijd*" van 4 december 1865 wordt er een aanbesteding aangekondigd op 19 december 1865 in het logement "*den Oude Hoorn*".

Het gaat over "*het bouwen van eener kerk met toren en het verbouwen der pastorie*".

Inlichtingen kunnen worden verkregen bij architect P.H. Molenboer te Leiden.

De advertentie in "de Tijd", 4 december 1865

Begin 1866 is een gedeelte van huize "*Vredenstein*" afgebroken en op 8 maart 1866 is de eerste steen gelegd door pastoor H. Th. van Deijl voor de nieuwe kerk.

Het oorspronkelijke ontwerp is van architect Th. Molkenboer (1796-1863) die ca. 70 kerkgebouwen in Nederland heeft ontworpen. Omdat hij bij de bouw van de kerk al is overleden moet dit een bestaand plan zijn geweest. De kerk heeft veel overeenkomsten met kerken in Westerblokker (1846) en Lijnden (1859). De kosten voor de bouw van de kerk waren Fl. 15.300,--. De laagste inschrijver is W. Snijders, die ook het werk heeft gemaakt.

Voor de benodigde financiën komt er een Rijkssubsidie, door een Koninklijk Besluit van 4 april 1866, no. 17 van Fl. 1000,--. De bouw moet in een hoog tempo zijn verlopen. Op 21 november 1866 wordt de kerk ingezegend. Vanaf die tijd is Huize "*Vredenstein*" uitsluitend in gebruik als pastorie. Naast de ingang van de kerk worden twee gedenksteden in de gevel angebracht:

Aan de linkerzijde:

Primum lapidem posuit Rs Ds Pastor H.Th. van Deijl. Die VIII martii MDCCCLXVI"

Vertaald:

De eerste steen werd gelegd door de zeer eerw. Heer pastoor H.Th van Deijl op 8 maart 1866

Aan de rechterzijde:

*"Regis atque provinciae Munificentia
Populique fidelis Religiositate"*

Vertaald:

*Dankzij de vrijgevigheid van de Koning en
de provincie en dankzij de godsdienstzin
van het gelovig volk.*

Waarschijnlijk is gelijktijdig met de bouw van de kerk een begraafplaats in de voormalige tuin aangelegd, die op die zelfde dag is ingezegend. In 1876 is de begraafplaats vergroot.

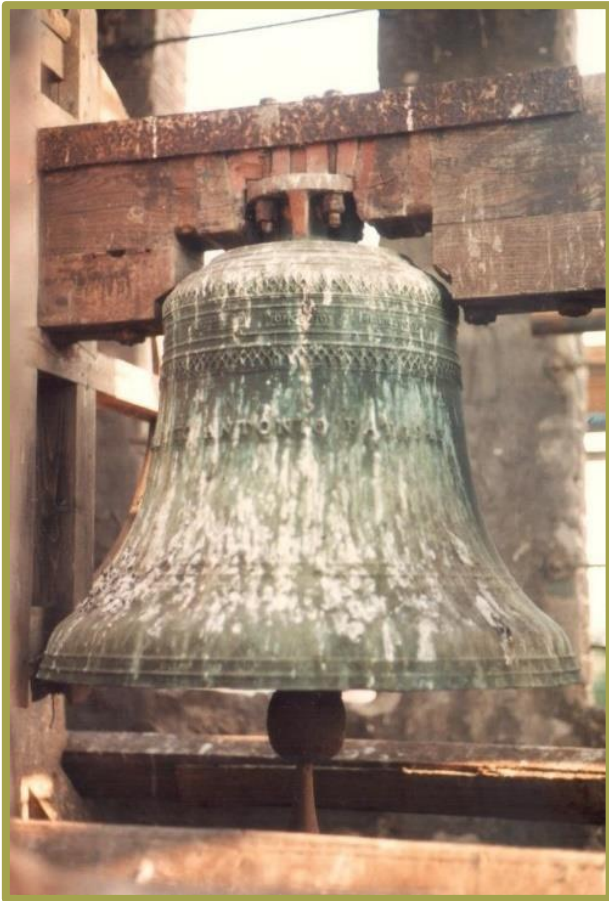
Het interieur van de kerk uit 1887 met priesterkoor.

Op 15 maart 1888 overlijdt Christina Wilhelmina Elisabeth Landman. Zij is de echtgenote van beddenfabrikant en organist van de kerk Albertus Adam van Aarsen. De familie Landman schenkt de kerk een ijzeren hek als afsluiting van de begraafplaats en pastorietaan ter herinnering aan hun dochter.

De kerk op een latere Ansichtkaart

Dat het met de bouw en de afwerking van de kerk niet geheel voorspoedig is geweest verhaald het boekje *"Kerkenwerk, Mensenwerk"*. Zo was de kerk binnen in de grondverf opgeleverd en pas in de winter van 1869/1870 afgelakt. In 1870 werd al weer gesproken over het voegen van de kerkmuren.

De luidklok van 207 kilo is in 1866 door fa. Petit en Fritsen uit Aarle- Rixtel geleverd.

In de toren ontbraken nog de klankborden die in 1869 zijn aangebracht. De Duitsers hebben in de Tweede Wereldoorlog de luidklok geroofd.

In 1948 komt er een nieuwe luidklok met een gewicht 237 kilo, geleverd door de fa. Jos Jongerius uit Amersfoort voor Fl. 1467,-- met als opschrift *"Sancto Antonio Pad."*

De nieuwe luidklok uit 1948

In 1875 wordt er in Arnhem voor Fl. 285,-- een nieuw orgel voor de kerk gekocht. In 1907 komt er weer een "nieuw" Amerikaans orgel.

Dit orgel werd 1930 weer vervangen, en op 14 december 1930 voor het eerst bespeeld in de Hoogmis.

Alleen het voorfront herinnert nog aan het orgel van 1930

Volgens het bevolkingsregister 1885-1894, is het huisadres Zandpad 258, later omgenummerd naar no. 264.

De nieuwe ramen. Links van het altaar voorstellende de legende van St. Antonius, de kerkpatroon van deze kerk, met de koppige ezel van de ongelovige boer Bonvillo. Deze wenste niet te knielen toen Antonius met het Allerheiligste passeerde. De ezel deed dit toen voor hem en wilde niet gaan staan voordat zijn baas eveneens knielde.

Het devote gedrag van het dier heeft naar verluidt Bonvillo bekeerd.

Het raam rechts stelt voor de turfschuur bij Brielle op het moment dat gevraagd werd aan de pastoor van Heinenoord Andreas Wouters om zijn geloof af te zweren. Hij was een van de martelaren van Gorkum.

De ramen zijn vermoedelijk gemaakt door de glazenier Frans Nicolaas (1855-1880) uit Roermond, hij heeft ook de zes grisaille ramen vervaardigd ter gelegenheid van het 25-jarig jubileum van de kerkwijding in 1891.

In 1887 werd het altaar in de kerk, dat bij de bouw was geschonken door de parochie van Kethel, vernieuwd, en in 1891 werden er nieuwe communiebanken besteld en door plaatselijke ambachtslieden vervaardigd.

Voor het timmerwerk werd aangezocht De Wilde en voor het schilderwerk Steenberg. Totale kosten Fl. 225,--. In 1933 wordt de pastorie en de sacristie verbouwd door architect Henri Klein Schiphorst uit Haarlem. Als huisadres werd toen opgegeven Zandpad 1.

Het priesterkoor

In 1980 werd de begane grond van huize “Vredenstein” met een uitbreiding omgevormd tot parochiezaal. En de bovenverdieping werd ingericht als pastorie. Het kadasternummer is sectie D no. 1720.

Als architect is bureau Gabor & Micsky uit Breda aangetrokken.

Het priesterkoor in latere datum

Het interieur van de kerk – foto ca 2003

Zowel Huize “Vredenstein” als de kerk hebben nu hetzelfde huisadres: Karel Doormanstraat 51. Het Kadasternummer is sectie D no. 5625.

Sinds 2004 zijn zowel Huize “Vredenstein” als de kerk aangewezen als gemeentelijk monument met als motivatie:

“halfvrijstaand pand genaamd “Vredestein”. Resterend deel van voormalig landhuis op rechthoekige plattegrond, twee bouwlagen en zolderverdieping onder kap. Het betreft de resterende helft van van huize Vredenstein, de ander helft is ten behoeve van de nieuw te bouwen kerk afgebroken in 1865/1866. Tussen 1828 en 1866 was de kerkruimte op de verdieping gevestigd. De lijstgevel aan de voorzijde met een eenvoudige houten lijst, waar de zijgevel van de kerk tegenaan is gebouwd. Gevels in pleisterwerk (voorgevel blokverband, licht vervaagd), zijgevel in blokverband. Voorgevel op de begane grond met twee vensterassen en een deur (passend vernieuwd) met houten entreeomlijsting. Verdieping met drie vensterassen. Zijgevel met eenvoudige deur en verdiepingskozijn en eenvoudige houten goot op klossen. Gevelankers., rechts schilddak met gesmoorde verbeterde oudhollandse pan, linker dakvlak met geglazuurde oudhollandse pan. Dakkapel ca. 1930. Langs de straat een smeed/gietijzeren hekwerk met versieringen. Wagenschuur in wit gesausd metselwerk.”

Monumentnummer 36.

Bij de actualisering van de monumentenlijst in 2013 is de zgn. score verhoogd .

Monumentale omschrijving van de kerk:

“Rooms Katholieke kerk St. Antonius van Padua. Hoog kerkgebouw met korte toren en driesijdige koorsluiting. De gevels zijn in schoonmetselwerk, Waalformaat. Vlakverdeling met pilasters, rondboogfriezen en banden van overhoeks geplaatste steen. Rollagen en blindnissen. Voorgevel met enigszins naar voren springende toren. Centrale entreepartij met decoratief metselwerk in pinakelvorm. Eenvoudige toegangsdeur met halfronde rollaag en vulling in gekleurde steen (roosventermotief). Boven de ingang en aan weerszijden een raampartij (de ramen aan weerszijden van de deur gebrandschilderd glas met voorzetbeglazing) afgedekt met halfronde rollaag. Beëindiging gevel met rollaag en rondboogmotief in gele steen. Twee herdenkingsstenen aan weerszijden van de deur. Zijgevels met vlakverdeling met pilasters, aan de bovenzijde rondboogfries in gele steen. Vlakken met gebrandschilderde kerkranken met halfronde beëindiging.

Eeste vak met blindnis. Achterzijde is koorsluiting als beschreven. De koorsluiting heeft gestucte gevels. Voorzien van zadeldak met grijs gesmoorde Oudhollandse pan Uit kerkdak springend toren met vierhoekige spits, inspringende voet. Gedekt met leien. Terugkerend rondboogmotief in gele steen. Luidopeningen per gevel. Loden spits met smeedijzeren kruis. Langs de straatzijde doorlopend vanaf de pastorie een giet/ijzeren hekwerk.”

Monumentnummer 37.

Pieter Jan in 't Veld
2025.

De kerk en een gedeelte van Huize "Vredenstein" - foto ca. 2005